

Aleksia-liikelaitoksen johtokunnan lausunto ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamisesta

Aleksia -liikelaitoksen johtokunta 27.02.2024 § 4
184/00.01.02.05/2024

Valtuusto päätti kesäkuussa 2023, että Aleksia-liikelaitoksen ruoka- ja siivouspalvelujen tuotantotapa tarkastellaan. Jos tarkastelun perusteella todetaan, että markkinaehtoinen tapa tuottaa palvelua on tuotannollisesti ja taloudellisesti edullisempi, palvelut voidaan ulkoistaa tai tehdä yhteistyössä muiden julkisten toimijoiden kanssa.

Aleksian tuotantotavan tarkastelun osalta on loppuvuonna 2023 toteutettu markkinakartoitus, jonka yhteydessä on selvitetty mahdollisten ostajatahojen kiinnostus Aleksiaan ja sen tarjoamiin palveluihin sekä alustava arvonmääritys, jonka yhteydessä on arvioitu millainen kauppahinta liiketoiminnasta voisi olla saatavissa. Markkinakartoitukseen osallistui kolme eri palveluntarjoajaa.

Tavoitteena on, että kunnanvaltuusto päättää maaliskuussa 2024 edetäänkö toiminnan kilpailutukseen vai ei. Konsernipalvelut on pyytänyt Aleksia-liikelaitoksen johtokunnan lausuntoa ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamisesta.

Johtokunta haluaa tuoda esille kilpailutus päätökseen vaikuttavaa kolme keskeistä teemaa:

- 1. kilpailutuksen ajankohta ei ole oikea suhteessa tehostamistoimien vaikutuksiin***
- 2. yksityisen palveluntuottajan tuottaman palvelun laadun ohjaamisen haasteet***
- 3. Aleksian hyödyntämättömä kehittämispotentiaalia on saatavissa käyttöön tuomalla lisää taloudellista osaamista johtokuntaan***

Kutakin näistä kolmesta kohdasta on kuvattu tarkemmin alla olevassa tekstissä.

Johtokunta haluaa tuoda esille, että Aleksian nykytilanteen mukaista toiminnan arviointia ei markkinakartoituksen yhteydessä tehty ja että Aleksian toiminta on ollut suurissa muutoksissa vuosien 2020–2023 ajalla:

- Aleksian Pata on otettu käyttöön vaiheittain vuoteen 2023 mennessä ja ruoan valmistus on kokonaisuudessaan siirretty Pataan. Se on todettu tehokkaaksi toimintatavaksi.
- 44 palvelukeittiössä on tehty peruskorjauksia tai kalusto- ja laitemuutoksia Aleksian uuden toimintatavan mukaiseksi
- työskentelytapa on muuttunut ns. yhdistelmätyöksi, jossa suurin osa henkilöstöstä tekee sekä ruoka- ja siivouspalvelujen tehtäviä. Organisaatio muokattiin vastaamaan uutta toimintamallia ja Aleksiaassa ei ole erillistä ruokapalvelu- tai siivouspalveluorganisaatiota. Henkilöstöä on koulutettu uusiin työtehtäviin vuodesta 2014 alkaen.
- palvelujen myynti KeuSotelle on päättynyt vuoden 2023 alusta alkaen
- henkilöstöravintola Ateriakeitaan ja Heikkarin Helmen toiminnat on lopetettu kannattamattomuuden vuoksi
- toiminnan muutoksiin on reagoitu ja henkilöstömäärää pienennetty. Henkilöstömäärä on pienentynyt 45,7 henkilötyövuodella vuoden 2019 tilinpäätökseen verrattuna (v.2019: 186,5 htv, v. 2023: 140,8 htv.)
- vuoden 2023 tilinpäätös on **205 524 e** ylijäämäinen, **jonka lisäksi** Sivistystoimialalle hyvitetään palvelumaksuja 602 000 e

- markkinakartoituksessa on todettu, että talousarviohinnat ovat melko lähellä keskimääräistä markkinahinnoittelua. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä suoritteiden hinnat ovat alittuneet talousarviohinnoista: ruokapalvelussa 5 %, siivouspalvelussa 14,5 %.
- henkilöstötyytyväisyys on hyvä, arvosana 3,4 (asteikko 1–5, jossa arvosana 5 on paras)
- asiakastyytyväisyys on hyvä: arvosanat kouluissa 4,3, päiväkodeissa 4,17 (asteikko 1–5, jossa arvosana 5 on paras)
- Aleksia-liikelaitoksen toimintavarmuus poikkeustilanteissa on koeteltu ja se on hyvä. Varautuminen poikkeustilanteisiin on ollut joustavaa ja reagointikyky on hyvä. Korona-ajalla asiakkailta on veloitettu ainoastaan ylimääräiset raaka-aineet.
- Aleksia on saavuttanut kaikki talousarviossa määritellyt tavoitteet
- Nurmijärven kuntaorganisaation ulkopuolella Aleksia-liikelaitoksen on koettu olevan hyvämaineinen ja kehittyvä organisaatio
- Aleksia-liikelaitos toimii osana kuntaorganisaatiota ja ratkaisuja tehdään kunnan etua ajatellen

Johtokunta toteaa, että aiempien vuosien muutosten jälkeen liikelaitoksen toimintaa on ollut mahdollista kehittää vasta vuoden ajan ja tämän vuoksi ruoka- ja siivouspalvelujen kilpailuttamisen ajankohta ei ole oikea. Liikelaitoksen kehittämistoimia on suunniteltu tapahtuvan tulevien vuosien aikana.

Koska markkinakartoituksessa selvitettiin kiinnostusta ruoka- ja siivouspalveluita kohtaan, monia asioita on määrittelemättä, jotka vaikuttavat mahdollisen kilpailutuksen lopputulokseen, mm. palvelukuvaukset, laatutaso, varautumiseen liittyvät tehtävät, palvelusopimuksen sisältö ja ratkaisu Aleksian Padasta. Ulkoisen yrityksen ruoka- ja siivouspalvelujen hinta saadaan vasta mahdollisen kilpailutuksen yhteydessä ja palvelun hinnan todellisen edullisuuden todentaminen toteutuisi vasta sopimuskaudella, kun palvelut on jo ulkoistettu.

Ruoka- ja siivouspalvelujen laatu on tärkeä ja se on turvattava jatkossa. Aleksialla on palvelusopimus sivistys- ja hyvinvointitoimialan kanssa. On kuitenkin huomioitava, että käytännön työssä tehdään paljon tehtäviä, joita ei ole kirjattu palvelusopimukseen. Toimintatapa perustuu kumppanuuteen ja yhteistyöhön kunnan etua ajatellen. Näistä tehtävistä ei laskuteta erikseen, kuten yksityinen yritys tekee. Valtuusto on myös tehnyt Nuuka-ohjelman hyväksynnän yhteydessä päätöksen, että siivouksen laatutasoa ei saa laskea. Ruokapalveluille on asetettu hävikkiin ja elintarvikkeiden kotimaisuuteen liittyviä tavoitteita.

Palveluun liittyy olennaisena osana henkilöstö, joka siirtyisi liikkeenluovutuksella uudelle työnantajalle vanhoina työntekijöinä. Ulkoistaminen aiheuttaa yleensä vaihtuvuutta henkilöstön keskuudessa. Aleksia on koettu olevan pidetty työnantaja, ja henkilöstön vaihtuvuus on ollut normaalilla tasolla. Yksityisen yrityksen käyttämä työehtosopimus on eri kuin kunnan, ja sillä voi olla vaikutusta henkilöstön pysyvyyteen, rekrytointiin ja sitä kautta palvelun laatuun.

Pata on herättänyt kiinnostusta markkinakartoituksessa. On kuitenkin epäselvää, kuinka merkittävä osa mahdollisesta kauppahinnasta on Padan osuus. Mikäli ulkoistamiseen päädytään, kunnan toimintavarmuuden varmistamisen vuoksi olisi järkevämpää vuokrata Pata kuin myydä se. Jos palvelusopimukset päättyvät ja Pata on yksityisen yrityksen omistuksessa, kunnalla ei ole enää tarjota ruoanvalmistustiloja uudelle yrittäjälle.

Johtokunta esittää, että Aleksia jatkaa liikelaitoksena. Vaikka markkinakartoituksen perusteella Nuuka-ohjelmassa asetetut tavoitteet täyttyisivät, arviointi perustuu markkinakartoitusvaiheessa saatuihin yritysten sanallisiin arviointeihin. Kunta omistajana pystyy helpommin ja joustavammin ohjaamaan sisäisen liikelaitoksen toimintaa asettamalla tavoitteita toimintaan ja talouteen, kun yksityisen yrityksen toimintaa on mahdollista ohjata vain palvelusopimusten kautta. Palvelujen ulkois-

taminen nostaisi riskiä ajautumisesta tilanteeseen, jossa ruoka- ja siivouspalvelujen laatu ja toimintavarmuus heikentyisi. Kunta voi vahvistaa myös omistajaohjausta ja valita osan johtokunnan jäsenistä liikkeenjohdollisen tai talouden osaamisen perusteella.

Mikäli valtuusto päättää ulkoistaa ruoka- ja siivouspalvelut, on tärkeää huomioida:

- Aleksian toimintavarmuus todennäköisesti heikkenee ulkoistamisprosessin aikana (henkilöstön mahdolliset irtisanoutumiset, rekrytoinnin haasteet)
- Niiden kuntien kokemukset, joissa ruoka- ja siivouspalvelut on ulkoistettu
- Mahdolliseen kilpailutukseen tulee varata riittävästi aikaa ja asiantuntemusta. Tarjouspyyntö- ja sopimusasiakirjojen sisällön tulee olla kattavat ja niissä on määritelty tarkkaan laatu, toimintavarmuus, varautuminen sekä sanktiot.
- Kunnan on varmistettava, että palvelujen laatu on sopimuksen mukaista ja laatu säilyy jatkossa. Sopimuksen hallintaan ja valvontaan on varattava riittävästi resursseja.

Esittelijä

Palvelujohtaja

Esitys

Aleksia-liikelaitoksen johtokunta antaa ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamiseen liittyen yllä olevan lausunnon

Valmistelija

palvelujohtaja Anu Savander-Hämäläinen, anu.savander-hamalainen@nurmijarvi.fi

Asian käsittely:

Johtokunta täydensi lausuntoa seuraavasti:

- *Johtokunta haluaa tuoda esille kilpailutus päätökseen vaikuttavaa kolme keskeistä teemaa:*
 1. *kilpailutuksen ajankohta ei ole oikea suhteessa tehostamistoimien vaikutuksiin*
 2. *yksityisen palveluntuottajan tuottaman palvelun laadun ohjaamisen haasteet*
 3. *Aleksian hyödyntämätöntä kehittämispotentiaalia on saatavissa käyttöön tuomalla lisää taloudellista osaamista johtokuntaan*
- vuoden 2023 tilinpäätös on 205 524 e ylijäämäinen, jonka lisäksi Sivistystoimialalle hyvitetään palvelumaksuja 602 000 e
- Kunta omistajana pystyy helpommin ja joustavammin ohjaamaan sisäisen liikelaitoksen toimintaa asettamalla tavoitteita toimintaan ja talouteen, kun yksityisen yrityksen toimintaa on mahdollista ohjata vain palvelusopimusten kautta.

Lisäykset on kirjattu lausuntoon kursiivilla tekstillä.

Päätös

Johtokunta antaa ruoka- ja siivouspalvelujen ulkoistamiseen liittyen yllä olevan lausunnon.